

φει τὴν δίψαν καρτερικῶς ὡς ὁ Ἰσμαήλ, ἐποχοῦ-
μενος εἰς τὸ τῆς ἐρήμου πλοῦτον του· παρὰ τὰς
τῆς Χιλῆς ὄχθας θὰ ἦτο ὁ μεγαλοφρονέστερος τῶν
κλασικῶν· ἐπὶ τῶν τῆς Ἑλλάδος ὁρέων, Ἑλλήν
ἐν ἀπαύστῳ ἀνταρσία διατελῶν· ὑπὸ σκηνὴν,
Ταμερλάνος· ἀλλ' εἰς πρὸς θρόνον ἀνετρίφετο,
ἀναμφιβόλως κακὸς θὰ ἐχρημάτιζε βασιλεύς.
Τρόντι· ἡ αὐτὴ ψυχὴ, ἥτις θὰ ἦτο ἱκανὴ τὴν πρὸς
τὴν ἐξουσίαν νὰ διατάγῃ ὁδὸν, εἰς ἀπ' ἀρχῆς τύχῃ
ἐν τῇ πορφύρᾳ ἐγκατεστημένη, μόνον ἐν ἑαυτῇ
τοῦ λοιποῦ τροφὴν εὐρίσκει, οὐδὲν ἄλλο αὐτῇ
ὑπολείπεται ἢ τὸ πρὸς τὰ ὀπίσω χωρῆσαι, τὸ
ὁρμῆσαι πρὸς τὰς ὁδύνας, ἐν αὐταῖς τὴν ἡδονὴν
ἐκζητοῦσα. Ἐκ τῆς αὐτῆς πνευματικῆς δυνά-
μεως, εἰς τῆς εἰς Νέρων προέκυψεν, τὸ αἶσχος ἐκεῖνο
τῆς Ῥώμης, ἀπὸ ταπεινοτέρως ἀφορμηθεὶς κοι-
νωνικῆς θέσεως, ἀλλὰ χρηστῆς τυχὼν ἀγωγῆς τῆς
καρδίας, διεμορφώθη ὁ ἐνδοξος τοῦ πρώτου συνώ-
νυμος *), οἷον· περιφανὴς τις ἀντίθεσις! Ἄλλ'
ἀν συγκωρήσωμεν εἰς τὸν πρῶτον τὰ ἴδια ἐλατ-
τώματα, ἀν παραδεχθῶμεν ὅτι ταῦτα ἀτομικὰ
ἦσαν τῆς φύσεως αὐτοῦ προϊόντα, ἄνευ θρόνου,
ἐφ' οὗ, ὡς ἐν θεάτρῳ, νὰ ἐπιδεικνύῃ αὐτὰ, πόσον
ἀσήμεντα θὰ ἐφαίνοντο!

IX.

Μειδιᾶς, ἀνάγνωστα! Πρὸς τοὺς ἐκ προκαταλή-
ψεως τὰ πράγματα ἐρευνῶντας, αἱ συγκρίσεις αὐ-
ταί πιθανῶς θὰ φανῶσι φιλόδοξοι, συνδεόμεναι μετ'
ἀκατανομάστου ὄντος, ὑπερ οὐδὲν ἔσχε κοινόν,
οὔτε πρὸς τὴν δόξαν, οὔτε πρὸς τὴν Ῥώμην, τὴν
Χιλήν, τὴν Ἑλλάδα, ἢ τὴν Ἀραβίαν. Ὑπομειδιᾶς!
ἔστω· προτιμότερον τοῦτο, παρὰ νὰ στενάζῃς. Καὶ
ὁμως ἡδύνατο κατὰ πάντα τοιοῦτος νὰ γείνη· ἦν
ἀληθῶς αὗτος εἰς ἄνθρωπος, ἐν τῶν πνευμάτων
ἐκείνων, ἅτινα ὑπερίπτανται πάντων, καὶ ἅτινα
αἰετοῦται ἐν τῇ ἐμπροσθοφυλακῇ καθορῶνται, ἥρως
πατριώτης, ἡ δεσποτικὸς ἀρχηγός, καθιστῶν ἐν
δόξῳ ἡ πενθηφοροῦν ἔθνος τι, γεννημένος ὑπὸ οἰω-
νοὺς ἀνυφοῦντας ἢ ταπεινοῦντας ἐπέκεινα πάντοτε
παντὸς ὅ,τι δύναται τις συγκεχυμένως νὰ διαβλέ-
ψῃ. Ἀλλὰ ταῦτα προφανεῖς εἰσι· βεμβασμοί· ἐν-
ταῦθα δὲ τίς ἦν πράγματι αὗτος; ἀνθηρὸς τις ἔφη
βος, ναύτης ἀντάρτης, ὁ ξανθὸς Τορκίλ, ἐλευθέρως
ὡς ὁ ὠκεανός, ὁ σύζυγος τῆς νεάνιδος τοῦ Του-
βονάϊ.

X.

Καθήμενος παρὰ τὴν Νέβαν εἰθεῖτο τὰ κύματα
... τὴν Νέβαν, ἥτις ἀνακέσον τῶν παρθένων τῆς
νῆσου ἐλαμπεν, ὅπως τὸ ἡλιοτρόπιον ἐν τῷ μέσῳ

*) Ὁ ὕπατος Νέρων ὁ νικητὴς τοῦ τε Ἀσδρούδα
καὶ τοῦ Ἀννίβα.

τῶν ταπεινῶν διαλάμπει ἀνθέων, καταγωγῆς ὑψη-
λῆς (ἐξέως μελλούσα νὰ προκαλέσῃ τὸ μειδίημα
φίλου τῆς ἐπιστήμης τῶν οἰκοτίμων, ζητοῦντος
νὰ ἴδῃ τῶν ἀγνώστων τούτων νήσων τὰ οἰκογε-
νειακὰ σήματα). . . . Κατήγετο εἰς ἀρχαίας γε-
νεᾶς ἀνδρείων καὶ ἐλευθέρων ἀνθρώπων, ἱπποτῶν
γυμνῶν, ἀγρίαν ἐχόντων εὐγένειαν, ὧν ὁ χλοερὸς
τύμβος κατὰ μήκος ὑφούται τῆς παραλίας· καὶ ὁ
σὸς δὲ, ὦ Ἀχιλλεῦ! . . . τὸν εἶδον . . . ὁ σὸς οὐ-
δὲν τι πλειότερον εἶναι. Ἡμέραν τινὰ ξένοι ἦλθον
ἐντὸς εὐρέων σκαφῶν, διὰ πυρφόρων ἐζωσμένων
κεραυνῶν, στεφανομένων δὲ διὰ δένδρων γιγαντι-
αίων, ὑψηλοτέρων παρὰ τοὺς φοίνικας, ἅτινα ἐν
εὐδίᾳ μὲν ἐφαίνοντο ἐντὸς τῆς ἀβύσσου ἐρρίζω-
μένα, ἀλλ' ὅτε οἱ ἄνεμοι ἐξηγείροντο, ἐφαίνοντο
ἀναπτύσσοντα πλατείας πτέρυγας, ὡσεὶ νέφη ἐπὶ
τοῦ ὀρίζοντος φεύγοντα, οἱ ξένοι περιέφερον ἐπι-
δεικνύοντες μακρὰν τὴν ἰσχύν των, ἐνώπιον δὲ
τῶν κυμαίνοντων τούτων πόλεων, καὶ τὰ κύ-
ματα αὐτὰ ἤπτον ἐλεύθερα ἐφαίνοντο. Ἡ Νέβα
λαβοῦσα τὴν κώπην ὤθησε τὴν εὐστροφον πιρό-
γαν τῆς ἀνὰ μέσον τῶν κυμάτων, ὡς ὁ ῥέννος ἐν
τῇ μέσῳ τῶν χιόνων ἀναπηδᾷ, ἐπιφάουσα τὴν
λευκάζουσαν τῶν ὑφάλων κορυφὴν, ἐλαφρὰ, ὡς
νηρηὶς ἐπὶ τῆς πλωίμου κόγχης τῆς. Ἐρχεται
νὰ ἴδῃ καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς θαυμάσῃ τὴν γιγαν-
τώδη τρόπιδά, τὴν ἀπὸ κύματος εἰς κύμα τὸν βα-
ρὺν ἀνυφοῦσαν ὄγκον τῆς· ἡ ἄγκυρα ἐρρίφθη, ἡ
ναῦς ἔμεινεν ἀκίνητος κατὰ μήκος τῆς παραλίας,
δίκεν λένοντος μεγάλου εἰς τὸν ἥλιον ἀποκοιμη-
θέντος, ἐνῶ περίε αὐτοῦ ὡς σμήνος μελισσῶν ἐν-
τὸς τῆς χαίτης τοῦ βομβυζουσῶν, ἀνάρητοι πε-
ριεδινοῦντο πιρόγαι.

ΜΑΞΙΜΟΥ ΤΟΥ ΜΑΡΓΟΥΝΙΟΥ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΒ'.

Τῷ ἐν λαβεστάτῳ ἐν ἱερειῶσιν Ἰωάννῃ τῷ
Ἀρμύκῃ, Μάξιμος ὁ Μαργούντιος εὖ
πράττειν.

Καὶ τίς λοιπὸν δικαίως ἐπὶ τῷ φιλικῷ λειποτα-
ξίῳ ἐξαιρήσεται σε γραφῆς; πότερον γὰρ οὐδὲν εἶθι
τὰ καθ' ἡμᾶς, καὶ ἡς πάλαι ποτὲ παρ' ἡμῖν ἡμεοί-
ρησας τῶν καλῶν ὁποιεσθῶν προπαιδείας ἐπελάθου
ὁλοτελῶς, ἢ τοσούτοις διανοχλῇ πραγμάτων ἐπι-
φορτίσμασιν, ὡς μὴδ' ἂν τοῦτο γοῦν ἐπιγρύξαι ἡ-
μῖν, τῷ Μαξίμῳ εὖ πράττειν; ἴσθι ἡμᾶς ὑγιᾶς
διάγοντας καὶ ὑγίαινε. Εἰ δὲ καὶ μικρὸς τις ἐνα-
πολείπεται σοι σπινθὴρ τῆς ἀγάπης τῆς πρὸς ἡ-
μᾶς, τίς ἂν σοι καὶ γένοιτό ποτε τῆς ἐς τοσεῦτον

σιωπῆς ἐξαιτίας; Ἄλλως τε καὶ φθασθέντι ἤδη παρ' ἡμῶν φιλικῶς καὶ ἀπαιτηθέντι τι τῶν εὐπορωτάτων καὶ μάλιστα, ἔν' οὖν τὴν κατὰ σοῦ τοιαύτην ἀποφύγῃς γραφὴν, πρύμναν, τὸ τοῦ λόγου, χρουσάμενος, γενοῦ ποτε σεκυτοῦ καὶ πᾶσαν ἀποσεισάμενος τὴν ἀμέλειαν, τοῦτο δὴ τοῦτο καὶ μόνον σοῖς ἐναποχάραξον γράμμασιν, ὅτι εἰς βροπὴν σοι τὰ πράγματα φέρεται καὶ ὅτι οὐκ ἐπελάθου ἡμῶν, μηδ' ὅ,τι καὶ γένοιτο. Καὶ τοῦθ' ἡμῖν εἰς τοσούτου χρόνου παραδρομὴν ἀρκέσει καὶ μάλιστα ἐξαιτίας. Ἐρῶ σο, καί μου ταῖς πρὸς τὸ θεῖον ἱεροτελεταῖς, καὶ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς, μνημονεύοις διηνεκῶς.

Ἐνετίηθεν, μαιμακτηριῶνος ἢ φθίνοντος ἀφ' ἡμέ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΓ'.

Δαβίδῃ τῷ Ἐσχελίῳ, Μάξιμος ὁ Μαργούριος εὖ πράττειν.

Τί ἂν σοι περὶ τῶν τοῦ μάκαρος Ἀθανασίου συγγραμμάτων μέχρι τούτου ἐγνωσμένον εἴη καὶ τίσιν ἐπὶ συνθήκαις καὶ ὅπως, τάχα μετ' οὐ πολὺ εἶσομαι γράμματα παρὰ σοῦ κομισάμενος. Καί γε, εἴ μοι πείθοιο συμβουλευόντι, πολὺν τόν τε παρὰ Θεοῦ μισθὸν καὶ τὸν παρ' ἀνθρώπων ἀφέξεις ἔπαινον, εἰ χεῖρα καὶ γνώμην συνεργὸν τῷ τοιούτῳ θεαρέστῳ ἐπιχειρήματι ἔλοιο παρασχέιν τοιοῦτον σφόδρὸν ἄνδρα καὶ θεοσεβῆ, τσαῦτά τε ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας ἀγωνισάμενον καὶ ὅτι πλείστην τοῖς φιλοχρίστοις διὰ τῶν ἐαυτοῦ συγγραμμάτων ὠφέλειαν προξενήσαντα εἰς φῶς ἐκδιδῶναι προθέμενος. Ἐμοὶ μὲν οὖν οὕτως ὑποβάλλει τὸ συνειδὸς, καὶ πάντα κάλων αὐτὸς ἐκίνητα. τό γ' ἐπ' ἐμοί, εἰ ταύτης ἐτύγχανον τῆς δυνάμεως. Σὺ δὲ ὅπερ ἂν περὶ τούτου ἐπικρίνης, οὐκ ἂν φθάνοις διατελῶν πλεῖστα· κρινεῖς δ' εὖ οἶδ' ὅτι τὸ βέλτιον. Βέλτιον δὲ τῆς ἐπικρύψεως ἢ τοῦ πνευματικοῦ ἀνακάλυψις καὶ ἔκφρασις θηταυροῦ, ὥς ἂν εὐχερῶς ἐντεῦθεν καταπλουτίζοντο οἱ βουλόμενοι. Ἐρῶ σο καί μοι σύγγνωθι αὐτοσχεδιάζοντι διὰ τὸ τῆς ὥρας στενόν.

Ἐνετίηθεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΔ'.

Δαβίδῃ τῷ Ἐσχελίῳ, ἀνδρὶ σοφωτάτῳ, Μάξιμος ὁ Μαργούριος εὖ πράττειν.

Ἐγὼ κατώκνου μὲν καὶ πρὸ τοῦ, καὶ οὐ τοί γε ἀπεικότως πρὸς τὴν τοῦ σοῦ πόθου ἐκπλήρωσιν, φίλτατε καὶ σοφώτατέ μοι Ἐσχέλιε, καὶ νῦν οὐδὲν ἦττον οὕτως ἔχων διατελῶ· τά τε γὰρ ἄλλα στρέφων κατ' ἐμαυτὸν καὶ τὸ πολλαχοῦ τοῦ συγγράμματος οὐ πάνυ τι πρὸς ἀλήθειαν ἔχον, εἰς πάρεργον χωρήσειν ᾧτήθην τὴν τούτου διακομπήν, εἰ μὴ πρότερον χειρὸς ἐντελοῦς εὐπαρήσειεν. Εὐελ-

πιδ' ἦν μὴ τῆς τοιαύτης προσδοκίας διαμαρτεῖν χρηστὰς σαλεύων τὰς ἐλπίδας ἐπὶ τῇ τοῦ λαμπροτάτου Βενεδίκτου τοῦ Γεωργίου σεμνότητι τε καὶ φιλανθρωπία καὶ τελειότητι· δε τὴν τῆς τοῦ Βησσαρίωνος βιβλιοθήκης φυλακὴν ἐμπεπιστευμένος τάχ' ἂν ταύτην ἡμῖν τὴν χάριν χαρίσαιτο· ἐναπόκειται γὰρ ταύτῃ δῶν τεύχη ἀρχαιότατα τῆς τοιαύτης τοῦ Φωτίου συγγραφῆς, ἧς ὅσον οὐπω τὸ παρ' ἐμοὶ συγκρούσασθαι διὰ μελέτης ποιήσομαι. Τοῦτ' οὖν εἰδὼς αὐτὸς καρτερικώτατος σαυτοῦ γίγνομαι καὶ με ἔξω τιθείης αἰτίας, εἰ βραδύτερος φανοίμην τοῦ σοῦ πόθου εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν. Ἄλλως γὰρ ἂν οὐδὲ δευτέρους ἐλπίσιν προφθασθῆναι σοῖς γράμμασιν, εἰ μὴ μεθ' ἐαυτῆς τὸ εὐλογον εἶχεν ἢ πρόφασιν. Ἐγὼ δέ σοι χάριτας καὶ αὐθις ἐπὶ τῇ τοῦ Σελευκεῖας ὁμιλίᾳ οἶδα· οὕτω δ' ὀναίμην τοῦ σοῦ φιλανθρώπου ἐπὶ τῷ Ψελλεῖῳ συγγράμματι, πρὸς δὲ καὶ τοῖς συμβολικῶς ἐκπονηθεῖσι τῷ ἱερῷ Μαξίμῳ εἰς τὴν καθ' ἡμῶς θείαν ἱεουργίαν. Σὺ δὲ ὑγιαίνεις μοι ἐκάτερον τὸν ἄνθρωπον καὶ μὴ ἀποκάμνεις καὶ οὕτω φίλων ἡμᾶς τὰ συνήθη· οὐδὲ γὰρ ἦττον καὶ ἡμεῖς φιλοῦντές σου τὴν μεγαλοπρέπειαν διατετελέκαμεν, καὶ ὅτι μάλιστα τοῦ πρὸς σὲ καθήκοντος, πολλῶν εἰργόντων, ἄκοντες εἶναι ἀπολειπώμεθα. Ἐρῶ μένος διαδιώγῃς μοι, ἀνδρῶν προσφιλέστατε.

Ἐνετίηθεν.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΕ'.

Ἀσκαρίῳ τῷ Περσίῳ, Μάξιμος ὁ Μαργούριος εὖ πράττειν.

Ὡς εὐπρεπές σοι τὸ προσχηματικῶδες τοῦ λόγου, σοφώτατε, καὶ οὐκ ἄμουςον τὸ κατάφορον· νύττεις γὰρ οὐδ' ὀπωσοῦν πλήττων καὶ ἐκ τοῦ προφανοῦς καθάπτη χαριέντως ὦν εἰς τοῦτο προσῆκε καὶ μάλιστα. Τίς γὰρ καὶ χρεῖα τῆς ἐπὶ τοσούτου τοῦ καλοῦ φίλου περιγηήσεως; τί δ' ἂν καὶ τῶν λόγου ἀξίων καρπώσαιτο τῇδε κἀκεῖσε τηνάλλως περιῶν καὶ προβαίνων ἀκίχητα, δεῖον ἐλλιμενίζεῖν μᾶλλον τοῖς ἐλάττοσιν ἀγαπῶντα, ἢ τὰ καίρια κινδυνεύειν τῇ τοῦ μέζονος ἀδηλότητι πρὸς τῷ καὶ πρόσκομμα γίνεσθαι τῷ πλησίον; Ποῦ γὰρ ἄνδρες, πρὸς τῶν λόγων αὐτῶν, τὸν μονήρη ἐλομένου βίον, πάνδημον ὥσπερ θέατρον ἑαυτὸν καθιστᾶν καὶ αὐτεπάγγελτον διδόναι λαβὴν τοῖς καὶ ἄλλως σπουδῇ τὴν πάνυ ποιουμένοις ἐπεγγελάειν τῷ ἐπιτηδεύματι; Ἀλλὰ γὰρ δεινὸν ἢ συνήθεια καὶ συνετῶν ὑποκλέψαι φρένας ἀνδρῶν, καὶ πρὸς ὀλεθρον εὐεπίφορον τὸ καὶ ὅπως ποτὲ πρὸς ἔξιν ἐλθόν, καὶ οὕτω κατὰ τὸν εἰπόντα εὐεπιρρεπέστεροι πρὸς τὰ κακὰ πεφύκαμεν ἄνθρωποι. Δοίη δ' ἂν αὐτῷ καὶ ἡμῖν ὁ Θεὸς τὰ κρείττω ἐλέσθαι καὶ προσφορώτερα. Τὰ σὰ σοφώτατα γράμματα πρὸς τοῖς ἔπεσιν οὕτως ἄριστα

ἔχει καθ'ἑαυτὰ, ὥστε τῆς ἄλλου του μὴ προσδεῖσθαι, χειρός. Ἰνα δὲ μή σοι πρὸς χάριν τοῦτο δοῶ εἰπεῖν, ἐν τῷ ἀπὸ βώμης ὁ γεννάδας οὐ πάνυ μοι προσγελᾷ, τὸ, μὲν οὖν, ὥσπερ δὴ, καὶ τὸ, ὑπέχειν λόγον, ὅσον ἐν ἔπεσι. Καὶ ταύτης ἄλλης σοι καὶ μόνης τῆς ὑπομνήσεως, τὰ δὲ λοιπὰ παντὸς μώμου ἀνώτερα. Ἐρρωμένον σε διαφυλάττοι ὁ Κύριος. Καί μοι τὸν ἱερὸν προσαγορεύσεις Ἀρσένιον.

Ἐνετίηθεν, ἰουνίου γ' ἐπὶ δεκάδι αββ'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΣ'.

Ναθαναήλ τῷ Ἐμπορίῳ, ὁσιωτάτῳ ἐν ἱεροδιακόνοις, Μάξιμος εὖ πράττειν.

Καθ'ἡδονήν μοι πάνυ τὰ παρὰ σοῦ εὐαγγέλια καὶ ὅσα μοι ὁ τοῦ εὐγενεστάτου καγγελαρίου υἱὸς πρὸ μικροῦ μοι προσπεφοιτηκῶς διηγήσατο ἐς μέγα τὸν περὶ σὲ ἀνῆψέ μου ἔρωτα, Ναθαναήλ ὁσιώτατε. Εἰ μὲν οὖν καὶ σοι ἡ περὶ ἡμᾶς διάθεσις ἐγγίγνεται ἡ αὐτή, καὶ φθάνοις ἡμῶν συγγενόμενος· καὶ γὰρ δώσεις τε ἡμῶν τῶν ὄσων εἰς χρεῖαν ἥκομεν παρὰ σοῦ, ὅσον ἦκει εἰς χρεῖαν βιβλίων ἀντιγραφῆς καὶ μικράν τινα ὑπηρεσίαν, ἣν καὶ αὐτῷ σοι ἐκπληροῖς καὶ ἀντιλήψῃ τῶν ὧν ἡμεῖς πρὸς τῆς θείας χάριτος περιλοδορήμεθα τὴν ἐνδεχομένην εὐπορίαν. Αὕτη δ' ἂν εἴη, ὅση τε περὶ τοὺς λόγους καὶ φιλοσοφίαν αὐτὴν ἡμῶν περισώζεται δύναμις. Ἀπαιτήσομεν δέ σου τὸ εὖνουν καὶ τὰ πάντα πιστόν· δεῖ γὰρ καὶ τοῦτο προσθεῖναι τοῖς πρὸς σὲ γράμμασι διὰ τὸ ἐν τοῖς καθ'ἡμᾶς χρόνοις σπάνιον τῆς χρηστῆς προαιρέσεως, ὧν τὰ ἴσα καὶ ἡμεῖς σοι ἀνθυπισχνούμεθα. Ἄν οὖν σοι ἐπὶ τοιαύταις συνθήκαις γνώμη γένηται συμβιωτεῦσαί τε καὶ συμπνητεῦσαι ἡμῶν, ὅτι τάχιστα τοῦ πρὸς ἡμᾶς αὐτόθεν ἀπόπλου ἐπιμελήθητι. Εἰ δ' οὐ, μένε ἐπὶ τῆς ἐνεγκαμένης, ἥ δὴ καὶ μένεις. Καί σοι τὸ θεῖον τὰ ὅσα πρὸς ἐκείνου εὐαρέστησιν ἐπιχορηγήσεις καὶ ἐπιχορηγοῖν τὰ κράτιστα. Ἐρρώσο.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΖ'.

Θωμᾶ, τῷ παροσιωτάτῳ καὶ λογιωτάτῳ καθιγουμένῳ τῆς σεβασμίας μοῆς τοῦ Διονυσίου, Μάξιμος ταπεινὸς Κυθέρων ἐπίσκοπος εὖ πράττειν καὶ μακαρίως διάγειν.

Ἦδύ μοι τὸ περὶ σοῦ διήγημα, θεῖά μοι καὶ ἱερὰ κεφαλὴ, Θωμᾶ πανσιώτατε, ὅσον τε ἦκει εἰς πολιτείαν θεάρεστον καὶ εἰς ἱερῶν λόγων διατριβὰς. Καὶ γὰρ εἰ καὶ ὄψις ἀκοῆς τὸ βεβαιότερον ἔσχηκε καὶ μᾶλλον ἐπαληθεύουσιν τὴν ἐπιβολὴν, οὐ μὲν τοι καὶ λόγος ὀψεως ἦττων, ἐπειδὴν ἀληθείας . . . πλουτήσῃ τὸν ἑαυτοῦ αἴτιον. Τοιοῦτος ἐμοὶ ὁ ὁσιώτατος ἀδελφὸς Μητροφάνης εἶναι δοκεῖ· ὃς διεξιὼν

μοι τὰ κατὰ σὲ καὶ ὅτι πρὸς τῇ τῆς οἰκονομίας πολυρρόντιδι προνοίᾳ, πρὸς τῇ τῶν ψυχῶν ἐπιμελείᾳ καὶ λόγοις μοῖραν ἀπονέμειν εἴωθεν ἱκανὴν καὶ περὶ τὴν τούτων ἐπίκτησιν ἀπασχολεῖσθαι διηνεκῶς, ἐπὶ μεῖζον, ἅτε δὴ εἰκὸς, τὸν περὶ σέμου ἀνῆψε πυρσόν. Καὶ δὴ μοι τὸ κάτοικνον ἀνεπτέρωσε καὶ γράμματα, μικρὰ γοῦν καὶ οἷα τὸν τῆς ψυχῆς καὶ μόνον παρασημάναι διακαῇ ἔρωτα, ἐγχαράξαι πρὸς σὲ γέγονεν αἴτιος, οἷόν τι τῆς πρὸς σέμου φιλίας προκαταργμα· πέφυκε γὰρ πως τῷ ὁμοίῳ τὸ ὅμοιον ἔπεσθαι, ἄλλως τε παρ' ἡμῶν, οἷς ὁ λόγος τὸ σεμνολόγημα. Σὺ οὖν δίκαιος ἂν εἴης καλῶς θέσθαι μοι τὸ εὐπαρβήσιαστον, καὶ ἵνα ἔχῃς καὶ αὐτὸς τὰ πρὸς ἐμὲ καὶ μάλα παρβήσιάζεσθαι, ἰδοὺ σε λόγους τὸν τῶν λόγων τρόφιμον ἀπαιτούμεθα ὅτοι περὶ θεολογίαν αὐτὴν, εἴτε πανηγυρικοὶ εἴεν, εἴτε καὶ ἄλλως βίων ἀγίων περιεκτικοί. Τούτων οὖν τάς τε ὑποθέσεις ἡμῶν ἐπὶ πίνακι ἐγχαράξεις, καὶ γε ἐκ τῆς τῶν λόγων αὐτῶν καταρχῆς, οἷόν τι τεμάχιον· χαριτῇ γὰρ τὰ μέγιστα· οἷον ὡς ἐν ὑποδείγματι λόγῳ· Χρυσαστόμου λόγος εἰς τὸν εὐαγγελισμόν τῆς Θεοτόκου. Ἀρχή· Πάλιν χαρᾶς εὐαγγέλια· καὶ γὰρ συναγωγὴν τινα τῶν τοιούτων ἡμῶν ποιήσασθαι, καὶ ὅσους ἂν προσθεῖναι ἐξεῖν ἡμῶν τοῖς ἤδη συναθροισθεῖσι περὶ πλείστου τιθέμεθα. Τοῦτ' οὖν ἡμῶν χαρίσαι, καὶ πρὸς τῆς εὐσεβείας αὐτῆς· ἀνταπαιτοῖς δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ὅς ἂν σοι καθ'ἡδονὴν γένοιτο, καὶ πάντως οὐκ ἀμοιρήσεις τοῦ αἰτήματος. Ἐρρωμένως μοι διαβιώης, ἀνδρῶν ὁσιώτατε καὶ λογιώτατε, καὶ εἰς μακρὸν γῆρας, εἰς ψυχῶν πολλῶν ὠφέλειαν συμπαρεκτείνεις τὸ ζῆν τῇ περὶ τὰ θεῖα λόγια μελέτῃ διηνεκεῖ.

Ἐνετίηθεν, ἰανουαρίου γ' φθίνοντος αββ'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΗ'.

Νικολάῳ τῷ Κοσμά, ἐνλαβεστάτῳ καὶ λογιωτάτῳ ἐν ἱερεῦσι, Μάξιμος ὁ Μαργουρίου εὖ πράττειν.

Ναὶ, μὰ τὴν ἱεράν σου καὶ φίλην Θεῷ ψυχὴν, ὦ Νικόλεως, οὕτως θναίμην τῶν εἰς σωτηρίαν τεινόντων ἐγὼ, ἀληθεῖ τὰ παρ' ἡμῶν βηθησόμενα, ἀπεγνώκειν ἐπὶ τῇ τοῦ βιβλίου εὐρέσει, ὥσπερ παρ' ἡμῶν ἀπητήκεις. Κατὰ τὰ γε εἰκότα καὶ τὴν ψυχὴν ἀπελεγόμεν ὁδυνηρῶς, περίλυπός τε ἦν, τοῦτο δὴ, ὅπερ σοι πρὸ τριῶν ἡμερῶν διὰ γραμμάτων διαμεμήνυκα, ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως, ἀγαθῇ τύχῃ, παρὰ τινι τῶν ἐμοὶ προσφοιτῶντων ταυτὲ ἐντετυχηκῶς ἐξεζήτησα μὲν εἰς χρῆσιν ὀφθέν, ὡς καὶ αὐθις τῷ δεσπόζοντι ἀποδώσειν· καὶ γὰρ ἐκεῖνος οὐκ ἂν, εἰμὴ ἐπὶ τοιαύταις ἐδεδώκει συνθήκαις. Οὐκ ἀπέδωκα δὲ καὶ ἄπορα ἦν μοι ἐκατέρωθεν,

κἀκεῖθεν μὲν ἀδικίας γραφὴν καὶ πάνυ τοι διευ-
λαβουμένῳ, εἶγε τὰς μεταξὺ ἡμῶν συνεπτώσας
παραβαίην συνθήκας, ἐντεῦθεν δὲ καὶ μάλιστα
ἀντερελκομένῳ ὑπὸ τοῦ εἰς σὴν ἐξυπηρέτησιν ἐγγι-
γνομένου πόθου. Καὶ ἦν ἰδεῖν διαμυχομένῳ ἐν ἐμοὶ
ἐναντίῳ τὸ λογισμῶ, πῇ μὲν ἐπὶ θάτερον τούτου,
πῇ δὲ ἐπέκεινο θατέρου ἐπιβρεπέστερον ἔχειν κατα-
ναγκάζοντος. Τέλος δ' οὖν ἀδικίας μᾶλλον χωρῆσαι
αἰτίαν προήρημαι εὐελπὶς ὧν ὅπως ποτὲ ταύτης
ἀπολυθῆναι, κἄν δέη καὶ διπλοῖς τόκοις πρὸς τῇ
τοῦ βιβλίου τιμῇ ἀντισπενεγκεῖν, ἢ ὀλιγορίας γρα-
φῆναι γραφὴν παρὰ σοί, παρ' ᾧ καὶ πάντα κάλων,
τὸ λεγόμενον, εἰς ὑπηρεσίαν ἂν ἐξεκίνησας καί γε καὶ
τῶν ὑπὲρ δυνάμιν κατετόλμησας. Ἐρχεται δὲ σοι
Θεόδωρος ὁ καλὸς, οὗ σπάνις μὲν παρὰ πᾶσι, σὺ
δ' ἀλλὰ τούτου διὰ τὴν συνοῦσάν σοι καλοκἀγαθίαν
καὶ τὴν ἦν πρὸς ἡμᾶς ἀδελφικὴν ἐπεδείξω διάθεσιν
εὖ προρῆσαι ἠξιώσαιο. Πάντως δέ σοι οὐκ ἀμυδρὸν
τουτὶ τοῦ ἡμετέρου πρὸς σὲ τεκμήριον γενήσεται
ἔρωτος· ὅπου γὰρ καὶ μὴ ἔχοντες χαρίζομεθα, τί
οὐκ ἂν χαρισαίμεθα ἔχοντες; Τοιαῦτα καὶ παρὰ
τῆς ἱερᾶς σου ψυχῆς ἀνταπαιτοῦμεν τὰ φίλτρα
καὶ ἴσον τῶν σῶν ἐρώτων τὸ θέλγητρον. Καὶ
ἴσμεν σαφῶς, ὅτι τῷ συνήθει σου αὐθις φιλελευθέρῳ
χρῶμενος τρόπῳ καὶ ὑπερακοντίσεις πολλῶι τῷ
μέτρῳ τὸ τῆς ἡμετέρας ψυχῆς καταθύμιον. Ἐρῶ-
μένος διαφυλάττοιο ψυχῇ τε καὶ σώματι, ἀδελφῶν
ἐν Χριστῷ εὐλαβέστατέ μοι καὶ λογιώτατε.

Ἐνετίηθεν.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΘΩΜΑΣ.

Ὁ Θωμᾶς ἦτο ἐκ τῶν δώδεκα τοῦ Κυρίου ἡμῶν
ἀποστόλων. Πότα καὶ πῶς ἐκλήθη, οὐδεὶς τῶν
εὐαγγελιστῶν μνημονεύει. Ὁ Εὐσέβιος ἐν τῇ ἐκ-
κλησιαστικῇ του ἱστορίᾳ λέγει, ἐκ παραδόσεως τὴν
εἰδητὴν γνωρίσας, ὅτι τὸ καθαυτὸ ὄνομα τοῦ Θωμᾶ
ἦτο Ἰούδας (οὐχὶ ὁ Ἰσκαριώτης, ἄπαγε). Τὸ Θω-
μᾶς, λέξις ἀραμαϊκὴ, δηλοῖ δίδυμος, ὡς καὶ ὁ ἐν
τῷ πανεπιστημίῳ φίλος μου βαλθουρῆς τῆς ἐβραϊ-
κῆς ἐβεβαίωτέ με, διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ κατὰ Ἰωάν-
νην εὐαγγελίῳ συζυγεῖται τὸ ἕτερον τῷ ἑτέρῳ
“Θωμᾶς δὲ ὁ λεγόμενος Δίδυμος”. Διατί λέγεται
Δίδυμος; Εἶπον ὅτι ἦτο δίδυμος ἀδελφὸς τῆς ἐν
ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων δις μνημονευομένης
Αυδίας (15). Εἶπον ἄλλοι ὅτι ὁ Δίδυμος οὗτος ἦτο
ὁ ἐν τοῖς ἑτερομητρίοις ἀδελφοῖς τοῦ Κυρίου μνη-
μονευόμενος Ἰούδας (Ματθ. ΙΓ, 56), τοῖς κατὰ
Θεοφύλακτον υἱοῖς τοῦ Ἰωσήφ ἐξ ἄλλης γυναίκας,
ἢ ἐξαδελφοῖς αὐτοῦ, οἵτινες καὶ ἀδελφοὶ παρ'
Ἑβραίοις λέγονται.

Παρὰ τοῖς εὐαγγελισταῖς Ματθαίῳ, Μάρκῳ καὶ
Λουκᾷ καὶ ταῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων εὐρίσκο-

μεν μόνον τὸ ὄνομα τοῦ Θωμᾶ μνημονευόμενον. Ἐν
δὲ τῷ κατὰ Ἰωάννην εὐαγγελίῳ εὐρίσκομεν χαρα-
κτηρὰς τινὰς αὐτοῦ, καὶ ἰδίως τὸν τῆς δυσπιστίας,
καὶ τὸ ἱστορικὸν, τῷ ἐν τῷ Ἐσπερινῷ τῆς Ἀνα-
στάσεως εὐαγγελίῳ. Οὕτω δὲ, ὅτε ἔγνω ὁ Ἰησοῦς
νὰ ἔλθῃ εἰς Βηθανίαν, ἵνα ἐγείρῃ ἐκ νεκρῶν τεταρ-
τατὸν τὸν Λάζαρον, καὶ εἶπε τοῖς μαθηταῖς, Λά-
ζαρος ἀπέθανεν... ἄγωμεν πρὸς αὐτόν, ὁ Θωμᾶς
εἶπε τοῖς συμμαθηταῖς “ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα
ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ” ὅπερ δύναται μὲν νὰ δηλοῖ
δειλίαν, ἀλλ' ὅμως καὶ ἀφοτίωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν,
εἰς θάνατον νὰ τὸν παρακολουθήσωσιν. Ὅτι ἦτο
βραδύς εἰς πίστιν, βεβαιοῦται πῶς καὶ ἐκ τοῦ λόγου
αὐτοῦ ἐν τῇ κατακυκλικῇ ἐκείνῃ ὁμιλίᾳ τοῦ Ἰησοῦ
ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ. Εἶπε τότε ὁ Θωμᾶς “Κύριε,
οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις· καὶ πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν
εἰδέναι”; Ἰσως ἐνόμισεν αἰσθητόν τινα τόπον καὶ
ὁδὸν εἰς αὐτόν, κατὰ Εὐθύμιον τὸν Ζυγαθηνό. Τρίτον
μυστήριον γίνεται εἰδικωτέρα τοῦ Θωμᾶ μετὰ
τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, τὴν ὁδοῦν ἀπὸ τῆς
πρώτης ἐμφανίσεώς του εἰς τοὺς δέκα μαθητὰς ἡμέ-
ραν. Διὰ τί δὲν ἐπίστευσεν εἰς τοὺς συναδέλφους του
εἰπόντας αὐτῷ “Ἐωράκαμεν τὸν Κύριον”; Διὰ
τί δὲν ἔτυχεν νὰ ἦναι παρὼν εἰς τὴν πρώτην ἐκεί-
νην ἐμφάνισιν τοῦ Κυρίου; Ταῦτα καὶ ἡ ἐρμη-
νεύειά τῆς μετὰ ταῦτα ἱστορίας εἶναι ἔργον μακρὸν,
πρόσθετος δὲ καὶ οὐκ ἐμὸν· ἄλλοις ἀπόκειται, τοῖς
ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας κεκλημένοις καὶ ὑπὸ τῆς πολι-
τείας τεταγμένοις πρὸς τὰς τοιαύτας ἐρμηνείας
ἱεροκέρυξ. Τούτων δὲ οὕτω φαίνεται ἡκούσα ἡ
ώρα.

Ἱστορεῖται ὅτι ὁ Θωμᾶς ἐκκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον
τοῦ “Κυρίου καὶ Θεοῦ” εἰς Παρθίαν ἢ Περσίαν
καὶ ὅτι ἐτάφη, θανὼν, ἐν Ἐδέσση, ἅπου καὶ ὁ
ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέγει ὅτι ἦτο ὁ τάφος
τούτου. Ἄλλοι δὲ ὅμως λέγουσιν ὅτι ἐπροχώρησεν εἰς
Ἰνδίαν καὶ ἐπέκεινα ταύτης· ἀλλὰ τὰς νεωτέρας
ταύτας παραδόσεις ἀντικρούουσιν ἄλλοι βεβαιούν-
τες ὅτι ὁ εἰς Ἰνδίαν κηρύξας τὸ εὐαγγέλιον δὲν ἦτο
ὁ ἀπόστολος Θωμᾶς, ἀλλ' ἄλλος τις Θωμᾶς τῶν
Νεστορικῶν λεγομένων ἀπόστολος εἰς τὰ μέρη
ἐκεῖνα. Ἀπέθανε δὲ ὁ Δίδυμος μάρτυς τῆς ἀλη-
θείας τοῦ κηρύγματός του εἴτε ἐν Περσίᾳ εἴτε ἐν
Ἰνδίᾳ.

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

Κατὰ τὰς πληροφορίας ἃς κατέλιπεν ἡ διοίκησις
τοῦ Καποδιστρίου, ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἑλληνικοῦ
βασιλείου κατὰ τὰ ἔτη 1821 καὶ 1828 (ἦτοι κατὰ
τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος τοῦ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας
ἀγῶνος) δύναται ὅλως κατὰ προσέγγισιν νὰ ὑπολο-
γισθῇ διὰ τὸ ἔτος 1821 εἰς 938,764, διὰ δὲ τὸ
1828 εἰς 753,400.